

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE YÜKSEK YARGI KURULLARI

Dr. Levent GÖNENÇ

tepav

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) kamu politikaları tasarımı sürecine katkıda bulunmak amacıyla kuruldu ve Aralık 2004'te faaliyete geçti.

Bu amacına ulaşmak için Türkiye'deki fikir tartışmalarının bilgi-veri içeriğini arttıracak araştırmalar yapan TEPAV, araştırmalarını politika üretilecek somut konular üzerinde yoğunlaştırırken, sonuçları da somut ve uygulanabilir politika önerileri şeklinde ortaya koyuyor.

TEPAV politika önerileri geliştirmenin yanı sıra, bazı alanlarda somut projeler üreterek, gerçekleştirilmelerine katkı sağlıyor. Uygulanmakta olan kamu politikalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarında da bulunan TEPAV, çalışmalarını destekleyecek eğitim programları ve toplantılar organize ediyor.

TEPAV çalışmalarını temel olarak "ekonomi", "dış politika" ve "yönetişim" alanlarında, objektif ve partilerüstü yaklaşımından ayrılmadan sürdürüyor

9 789944 927444

TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri

**DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE
YÜKSEK YARGI
KURULLARI**

Dr. Levent Gönenç

2011

TEPAV ANAYASA ÇALIŞMA METİNLERİ

Yeni bir anayasa yapılırken veya mevcut anayasayı değiştirirken, temel hukuki ve siyasi tercihlerin sağlıklı bir bilgilendirme ve tartışma süreci sonunda ortaya konması, yapılacak yeni anayasanın veya anayasa değişikliğinin geniş kitleler tarafından kabul görmesinin ve uzun ömürlü olmasının ön koşuludur. "TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri" Türkiye'nin gündeminden düşmeyen anayasa konusunda sivil toplumun ve vatandaşların bilgilendirilmesi sürecine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde, çalışma metinleri olabildiğince teknik ayrıntılardan arındırılmış, çeşitli uzmanlık konuları açık ve anlaşılır bir dille aktarılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, "TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri" tüm anayasa hukuku konularını tüketmek ve her boyutuyla tartışmak iddiasında değildir. Bu metinler hazırlanırken özellikle her bir anayasa sorununun diğer sorunlarla ilişkili olduğu vurgulanmış, yani resmin detaylarından çok "büyük resim" gösterilmeye çalışılmıştır.

"TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri" serisi; "Anayasaların Yapılması ve Değiştirilmesi", "Temel Hak ve Özgürlükler", "Denetleme Dengeleme Mekanizmaları" gibi anayasa hukukunun temel konularını içeren başlıklar yanında, bu başlıklar altında değinilen ancak ayrı bir "Çalışma Metni" içerisinde ele alınmayı hak eden, "Anayasa Yargısı", "Yüksek Yargı Kurulları", "Seçim Sistemi" gibi güncel ve tartışmalı başlıkları içerecektir. Seri tamamlandığında, umarız ki, Türkiye'nin anayasal tercihlerini yapması aşamasında vatandaşların ve sivil toplumun kanaatlerini oluşturmalarına katkıda bulunacak bir "malumat seti" ortaya çıkar.

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE YÜKSEK YARGI KURULLARI

ÖZET

* "Yüksek yargı kurulu" kurumu ilk kez 19. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmış, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da yaygınlaşmış ve Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz'de kurulan yüksek yargı kurulları başka ülkeler için model teşkil etmiştir. Yargıçları yargı-ıç ve yargı-dışı etki ve müdahalelere karşı korumak amacıyla oluşturulan bu kurullar "Hukuk Devleti" ilkesinin en önemli unsurlarından biri olan "Yargı Bağımsızlığı"nı etkili bir biçimde hayata geçirmek için günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde tercih edilen bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk anayasal sistemine ilk kez 1961 Anayasası ile giren yüksek yargı kurulu kurumu yargıçların mesleki kariyerleri açısından önemli kararlar alma işlevine sahiptir, fakat bu işlevini nasıl ve ne ölçüde yerine getirebileceği kurulun yapısı, oluşumu ve yetkileriyle doğrudan ilgilidir.

* Öğretide bazı çalışmalarda, karşılaştırmalı örnekler ışığında, yüksek yargı kurullarını adalet hizmetlerine ilişkin idari işlerle ilgilenen "Kuzey Avrupa Modeli" ve yargıçları atama, yükseltme, görevden uzaklaştırma, görevden alma ve disiplin işleri gibi konulara odaklanan "Güney Avrupa Modeli" olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. Türkiye'de 1961 ve 1982 anayasaları döneminde kurulan yüksek yargı kurullarının "Güney Avrupa Modeli"ni örnek alınarak oluşturulduğu söylenebilir.

* Yüksek yargı kurulları, esas olarak yargının yasama ve yürütme organlarından bağımsızlığını sağlamak amacıyla oluşturulduğuna göre, bu kurulların yasama ve yürütme organlarını bağlayan ve kolaylıkla değiştirilemeyen anayasalarda düzenlenmesi uygundur.

* Yüksek yargı kurullarının kimler için yetkili olacağı sorunu da büyük önem arz eder. Türkiye'nin bugünkü anayasasında düzenlenen yargıçlar ve savcılar için "tek kurul" sistemi, yargıçların ve savcıların "iddia makamı" ve "hüküm makamı" olarak farklı işlevler yerine getirmeleri dolayısıyla sorunlu bir yapıya işaret eder. Buna ilaveten, dünyadaki genel uygulama bu kurulların çoğunlukla ilk derece yargıçlarının mesleki kariyerleri konusunda yetkili olduğunu gösterirken, İspanya gibi bazı istisnai örneklerde kurullar yüksek mahkeme yargıçlarının mesleki kariyer iş ve işlemleri açısından da yetkilidir.

* Bir başka tartışmalı konu da yüksek yargı kurullarının oluşumuna ilişkin olarak ortaya çıkar. Yargı bağımsızlığı ilkesi kurulların ağırlıklı olarak yasama ve yürütme organlarının temsilcilerinden oluşmamasını gerektirirken, kurulların sadece veya ağırlıklı olarak yüksek yargıçlardan ya da sadece veya ağırlıklı olarak ilk derece yargıçlardan oluşmaları da birtakım özel sorunlara yol açar. Üst derece ve ilk derece yargıçların kurullarda dengeli bir biçimde temsil edilmesi bu sorunları aşmaya yönelik uygun bir çözümdür.

* Yüksek yargı kurullarında yargıç üyeler ile yargıç olmayan üyelerin birbirine oranının ne olacağı sorusuna yargı bağımsızlığı ilkesi bağlamında verilen cevap, kurulun ağırlıklı olarak yargıçlardan oluşmasının, bunun yanı sıra da çoğulcu bir kompozisyona sahip olmasının uygun olacağıdır. Türkiye'de 2010'da yapılan anayasa değişikliğine göre, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda (HSYK), 1982 Anayasası'nın sadece yüksek yargıçlara yer veren önceki yapısından farklı olarak, birinci sınıf yargıç ve savcılar üyelerin çoğunluğunu teşkil etmiştir. Kariyer kaygısı ve beklentisi olma ihtimali bulunan birinci sınıf yargıçların çoğunluğu oluşturması kurulun sağlıklı işlemesi hususunda sorun yaratabilir.

* Yüksek yargı kurulu üyelerinin nasıl seçileceği de kurulun yargı bağımsızlığını gerçekten sağlayıp sağlayamayacağı açısından büyük önem taşır. Yargıç üyelerin yargıçlar tarafından veya en azından "yargının göstereceği adaylar arasından" yasama veya yürütme organı tarafından, yargıç olmayan üyelerin ise yasama organı tarafından fakat nitelikli çoğunlukla seçilmeleri karşılaştırmalı örneklerde yaygın olarak tercih edilen yöntemlerdir. Kurulda cumhurbaşkanı ve adalet bakanı gibi yürütme organından gelen "doğal üyeler" in yer alması ise yargı bağımsızlığını zedeler niteliktedir. Türkiye'de 2010 yılında yapılan anayasa değişikliği, Adalet Bakanının Kurulun Başkanı, Adalet Bakanlığı Müsteşarının da Kurulun doğal üyesi olmasını öngören düzenlemeyi muhafaza etmesi bakımından eleştirilmektedir.

* Yüksek yargı kurullarının üye sayısı, görev ve yetki alanındaki yargıç ve savcıların sayısı ile doğru orantılı olmalıdır. Üyelerin görev süresi ise yargı bağımsızlığını güvence altına alabilecek kadar uzun ve üyelerin hesap verebilirliğini mümkün kılacak kadar kısa olmalıdır. Bir diğer önemli nokta da yüksek yargı kurullarının aldıkları kararların idari kararlar olmaları, bu yüzden de yargı denetimine tabi olmalarının gerekliliğidir. 2010 anayasa değişikliğiyle HSYK'nın önceden tamamıyla yargı denetimi dışında bırakılan kararlarından sadece "meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararları" yargı denetimine tabi tutulmuştur. Hukuk devleti ilkesinin pekiştirilmesi açısından HSYK'nın tüm kararlarının yargı denetimine açılmasının gerektiği söylenebilir.

İÇİNDEKİLER

Giriş

I. Yüksek Yargı Kurulu Modelleri

II. Yargı Bağımsızlığı İlkesi Bağlamında Yüksek Yargı Kurullarının Oluşumu ve Kurumsal Özellikleri

a) Yüksek Yargı Kurullarının Kimler İçin Yetkili Olacağı Sorunu

b) Yüksek Yargı Kurullarının Oluşumu

i) Yüksek Yargı Kurulu Üyelerinin Seçimi

ii) Yüksek Yargı Kurullarının Üye Sayısı ve Üyelerin Görev Süreleri

iii) Yüksek Yargı Kurullarının Daireleri ve Sekretaryaları

c) Yüksek Yargı Kurullarının Kararları

Sonuç

Giriş

Yüksek yargı kurulları, "Hukuk Devleti"nin en önemli unsurlarından biri olan "**Yargı Bağımsızlığı**" ilkesini etkili bir biçimde hayata geçirme ihtiyacından doğmuştur. Yargıçların, devlet organları açısından üstlendikleri işlev (yani yasama ve yürütme organlarının hukuka uygun davranmalarını sağlama işlevi) dolayısıyla, yasama ve yürütme organlarından bağımsız olmaları şarttır. Yasama ve yürütme organlarının yargı organı üzerinde baskı kurmaları, hatta yargı organına müdahale etmeleri sadece güç kullanımıyla veya güç kullanma tehdidiyle gerçekleşmez; yasama ve yürütme organları yargıçların mesleki koşulları ve güvenceleri üzerinde tasarrufta bulunarak da yargıyı etkileyebilirler. Bu yüzden yargıçların, mesleki kariyerlerinin her aşamasında; yani göreve gelme, bu görevi yürütme ve bu görevden ayrılma aşamalarında, yasama ve yürütme organının baskı ve müdahalelerine karşı korunmaları gerekir.

Bu ihtiyacı karşılamak üzere, dünyanın pek çok ülkesinde, yasama ve yürütme organlarından bağımsız bir kurul oluşturularak, yargıçların mesleki kariyerleri açısından önemli kararların bu kurullar tarafından alınması ve icra edilmesi yöntemi benimsenmiştir. İlk kez 19. yüzyılda Fransa'da karşımıza çıkan bu tür kurullar günümüzde yaygın olarak kabul görmektedir (Autheman ve Elena, 2004: 1). II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da yaygınlaşan yüksek yargı kurulları, yargıçları **yargı-içi** ve **yargı-dışı** etki ve müdahalelerden korumak için oluşturulmuştur (Guarnieri, 2004). Bu bağlamda, **Fransa**, **İtalya**, **İspanya** ve **Portekiz**'de kurulan yüksek yargı kurulları başka ülkeler için de model teşkil etmiştir.¹

Yüksek yargı kurullarının önemi 2007 tarihli "Venedik Komisyonu, Yargıçların Bağımsızlığı Raporu"nda şu şekilde dile getirilmektedir (Sonuç 4):²

"Bağımsız bir yargı kurulunun yargıçların atanması ve kariyerleriyle ilgili kararlar üzerinde belirleyici bir rol oynaması, yargı bağımsızlığının güvence altına alınması açısından uygun bir yöntemdir. Venedik Komisyonu, var olan pek çok farklı hukuk sistemine olan saygısını muhafaza etmekle birlikte, henüz yargı kurulu kurmamış olan devletlere, bağımsız bir yargı kurulu kurma konusunu gözden geçirmelerini tavsiye eder."

¹ Bu ülkelerde yüksek yargı kurullarının ortaya çıkışı ve gelişimi için bkz.: (Guarnieri, 2004: 174-182).

² "Yargıçların Bağımsızlığı Raporu": Venedik Komisyonu, "Hukuk Yoluyla Demokrasi İçin Avrupa Komisyonu"nın 2010 tarihli "Yargının Bağımsızlığı, 1. Bölüm: Yargıçların Bağımsızlığı" Konulu Raporu (CDL-AD(2010)004, European Commission for Democracy Through Law, Venice Commission, Report on the Independence of the Judicial System, Part I: The Independence of Judges, Adopted by the Venice Commission at its 82nd Plenary Session, Venice, 12-13 March 2010).

2007 tarihli "Venedik Komisyonu, Yargısal Atamalar Raporu"nda da benzer ifadelerle yer verilmektedir:³

Yargı bağımsızlığını güvence altına almanın uygun bir yöntemi; kompozisyonu, yetkileri ve özerkliği anayasal güvencelerle korunan bir yargı kurulunun kurulmasıdır.

Bu kurul, yargıçların atanması, yükseltilmesi ve yargıçlar hakkında alınan disiplin tedbirleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmalıdır.

Yüksek yargı kurulu kurumu Türk anayasal sistemine ilk kez 1961 Anayasası ile girmiştir. Türkiye'de böyle bir kurulun oluşturulmasının nedeni, Fransa, İtalya, İspanya veya Portekiz'deki benzerlerinin oluşturulma nedenlerinden farklı değildir; 1961 Anayasası ile kurulan "**Yüksek Hakimler Kurulu**" 1924 Anayasası döneminde siyasal iktidar-yargı ilişkilerinde yaşanan sorunlara gösterilen tepkinin bir ürünüdür. 1924 Anayasası döneminde yargıçların mesleki kariyer işlerinde son sözü söyleyen Adalet Bakanlığı ve dolayısıyla Hükümet, yetkilerini kendi tercihlerine aykırı yönde yargısal kararlara imza atan yargıçları cezalandırmak veya bu yargıçlar üzerinde baskı kurmak için kullanmak istemiştir (Aldıkaçtı, 1982: 345). Bu tür uygulamaları engellemek amacıyla oluşturulan Yüksek Hakimler Kurulu yargıçların mesleki kariyer iş ve işlemleri konusunda yetkili kılınmıştır. 1961 Anayasası ile anayasal sistemimize giren yüksek yargı kurulu kurumu 1982 Anayasası'nda da bazı farklarla ve "**Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu**" (HSYK) ismiyle muhafaza edilmiştir.

Bu kurulların kimlerden oluştuğu, üyelerinin nasıl seçildiği, yapısı vs. bu kurulların kendilerinden beklenen asli işlevi, yani yargının bağımsızlığını etkili bir biçimde güvence altına alma işlevini gerektirdiği gibi yerine getirip getiremeyeceğiyle yakından ilgilidir.⁴ Biz bu çalışma metninde yargının bağımsızlığı açısından büyük önem taşıyan yüksek yargı kurullarının ve dolayısıyla HSYK'nın oluşumunu ve kurumsal özelliklerini değerlendireceğiz.

³ "Yargısal Atamalar Raporu": Venedik Komisyonu, "Hukuk Yoluyla Demokrasi İçin Avrupa Komisyonu"nın 2007 tarihli "Yargısal Atamalar" Konulu Raporu (CDL-AD(2007)028, "Judicial Appointments", European Commission for Democracy Through Law, Venice Commission, Report adopted by the Venice Commission at its 70th Plenary Session, Venice, 16-17 March 2007).

⁴ Türkiye'de 1982 Anayasası'nın yürürlükte olduğu dönemde, özellikle son yıllarda, HSYK yargıya ilişkin tartışmaların merkezindedir. 2000'li yıllarda kamuoyunda tartışılan çeşitli anayasa önerilerinde yer alan konuya ilişkin düzenlemelerin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi için bkz.: (Hakyemez, 2010: 63-68).

I. Yüksek Yargı Kurulu Modelleri

Yüksek yargı kurullarının yapısı ve işlevleri ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte, bazı yazarlar karşılaştırmalı örnekler ışığında yüksek yargı kurullarını "**Kuzey Avrupa Modeli**" ve "**Güney Avrupa Modeli**" olarak iki başlık altında incelemektedir (Voermans, 2000).

Kuzey Avrupa Modeli'nde yüksek yargı kurulları esas olarak adalet hizmetlerine ilişkin idari işlerle ilgilenmektedir. Bu bağlamda, bu tür kurulların üç temel görevi olduğu söylenebilir: "Mahkemelerin idaresi" (örneğin, mahkemelerin iş yükü dağılımının belirlenmesi), "mahkemelerin işletilmesi" (örneğin, mahkeme binalarının inşası, yargılama faaliyeti için uygun hale getirilmesi ve yargılama faaliyetine uygun şekilde tutulması) ve mahkemelerin mali kaynaklarıyla ilgili işler (örneğin, mahkemelerin bütçelerinin hazırlanmasına katkıda bulunulması, bütçedeki paranın tahsis edilmesi, harcanması ve bütçe harcamalarının denetlenmesi). Bu modelin uygulandığı ülkelere örnek olarak İsveç, Danimarka ve Hollanda verilebilir.

Güney Avrupa Modeli'nde ise, yargı kurulları esas olarak yargıçların, yargı bağımsızlığı açısından büyük önem taşıyan mesleki kariyer iş ve işlemleriyle ilgilenmekte ve yargıçların atanmaları, yükseltilmeleri, görevden uzaklaştırılmaları, görevden alınmaları ve disiplin işleri konularında karar vermektedir. Güney Avrupa modelinin tipik örnekleri Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz'de karşımıza çıkmaktadır (Voermans, 2003).

Türkiye'deki yüksek yargı kurullarının; oluşumları, görevleri ve yetkileri itibarıyla "Güney Avrupa Modeli"ne uygun olduğu söylenebilir. 1961 Anayasası döneminde yargıçlar ve savcılar için iki ayrı kurul öngörülmüşken, 1982 Anayasası'nda "Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu" adıyla tek bir kurul oluşturulmuştur.

Yürürlükteki 1982 Anayasası'nın, 2010 yılında değiştirilmiş haliyle 159. maddesinde Kurulun görev ve yetkileri şu şekilde sayılmaktadır:

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkim ve savcılarının görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.

II. Yargı Bağımsızlığı İlkesi Bağlamında Yüksek Yargı Kurullarının Oluşumu ve Kurumsal Özellikleri

Yüksek yargı kurullarının oluşumlarını ve kurumsal özelliklerini ayrıntılı olarak incelemeden önce, bu kurullara ilişkin kuralların nerede yer alması gerektiği konusu üzerinde durmamız gerekir. Yüksek yargı kurulları esas olarak yargının yasama ve yürütme organlarından bağımsızlığını sağlamak için oluşturulduğuna göre, bu kurulların yasama ve yürütme organlarının kolayca veya keyfi bir biçimde değiştiremeyeceği hukuki metinlerde, yani anayasalarda düzenlenmesi uygun olur. Özellikle, bu kurulların oluşumu, üyelerin seçim yöntemleri, görevleri, yetkileri ve toplantı ve karar yetersayıları gibi asli unsurlar anayasada yer almalıdır. Bunun dışındaki konular, anayasadaki temel esaslara uygun olarak yasayla düzenlenebilir.

Konuya ilişkin 2007 tarihli "Avrupa Yargıçları İstişari Konsey Görüşü"nde (Sonuç A.c.) bu noktanın altı çizilmektedir:⁵

Yüksek Yargı Kurulu'nun yasama ya da yürütme lehine özerkliğinin kısıtlanması riskiyle karşılaşması olasılığına karşı anayasal ya da benzeri değerde bir metinde düzenlenmek suretiyle korunması gerek[ir].

Türkiye'de yüksek yargı kurulları açısından karşılaştırmalı örneklerde genel olarak kabul edilen⁶ "**anayasayla düzenleme**" ilkesine uyulduğu söylenebilir. Yukarıda değindiğimiz gibi, 1961 Anayasası döneminde, "Yüksek Hakimler Kurulu" ve

⁵ "Avrupa Yargıçları İstişari Konseyi'nin Yüksek Yargı Kurulları Hakkındaki 10(2007) Sayılı Görüşü" (Opinion no.10(2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the Attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Council for the Judiciary at the Service of Society, adopted by the CCJE at its 8th Meeting, Strasbourg, 21-23 November 2007).

⁶ Konuyla ilgili bir çalışmada, 121 ülkenin anayasası incelenmiş, 93 ülkenin anayasasında yüksek yargı kurullarının düzenlendiği tespit edilmiştir. 28 ülke anayasasında yüksek yargı kurullarına ya hiç yer verilmemiş ya da oluşumları ve yetkileri açısından ayrıntıya girilmeksizin sadece bu kurulların varlığına değinilmiştir (Garoupa ve Ginsburg, 2009: 122-123).

"**Yüksek Savcılar Kurulu**" olmak üzere iki ayrı kurul bulunmakta ve bunların kuruluşuna, görev ve yetkilerine ilişkin esaslar Anayasada yer almaktaydı. "Yüksek Hakimler Kurulu" 1961 Anayasası'nın orijinal halinde düzenlenirken, "Yüksek Savcılar Kurulu", 1961 Anayasası'nda 1971 yılında yapılan değişiklikten sonra Türk anayasal sistemine girmiştir. 1982 Anayasası ile kurulan sistemde ise, yetkileri itibariyle yargıçları ve savcılarını kapsayan tek bir kurul olarak HSYK yine anayasal bir kurumdur.

Aşağıda daha ayrıntılı olarak açıklayacağımız gibi, 1982 Anayasası'ndaki HSYK'ya ilişkin hükümler 2010 yılında halkoylamasında kabul edilen anayasa değişiklikleriyle yeniden kaleme alınmıştır. Bunun yanında, anayasa değişiklikleriyle uyumlu olarak, 13.04.1981 tarih ve 2461 sayılı "Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu"⁷ yerini 11.12.2010 tarih ve 6087 sayılı "Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu"⁸ almıştır.

a) Yüksek Yargı Kurullarının Kimler İçin Yetkili Olacağı Sorunu

Yüksek yargı kurullarının kurumsal özelliklerini tartışırken öncelikle bu kurullara kimlerin tâbi olacağı konusu üzerinde durmamız gerekir. Bu konuyu iki boyutuyla tartışabiliriz.

Birincisi, acaba yargıçlar ve savcılar için ayrı kurullar mı oluşturulmalıdır, yoksa yargıçlar ve savcılar aynı kurula mı tabi olmalıdır? Romanya gibi bazı örneklerde, yargıçların ve savcılarının kariyer işlerini aynı yüksek kurul yürütmektedir. Bununla birlikte genel olarak, savcılarının yargı sistemi içerisinde yargıçlardan farklı bir statüye sahip olmaları ve yargıçlardan farklı bir işlev yerine getirmeleri dolayısıyla yargıçların tabi oldukları yüksek kurullara tabi olmamaları gerektiği kabul edilmektedir.

Türkiye'de, yukarıda değindiğimiz gibi, 1961 Anayasası döneminde yargıçlar ve savcılar için ayrı kurullar kurulmuş, 1982 Anayasası ile yargıçlar ve savcılar için "tek kurul" sistemine geçilmiştir. 2010 anayasa değişikliği teklifi hazırlanırken, öğretide öteden beri dile getirilen, yargıçların ve savcılarının "iddia makamı" ve "hüküm makamı" olarak yargı sistemi içerisinde farklı işlevler yerine getirdikleri ve dolayısıyla yargıçlar ve savcılar için ayrı kurullar oluşturulması gerektiği yönündeki eleştiri dikkate alınmamış, halkoylamasında kabul edilen metinde HSYK yargıçlar

⁷ RG: 14.05.1981-17340.

⁸ RG: 18.12.2010-27789.

ve savcılar için yetkili tek kurul olarak muhafaza edilmiştir.⁹ Oysa ki, yargıçların ve savcıların yargı sistemi içerisindeki yerleri, özellikle idare ile olan ilişkileri farklı statü ve pozisyonları göz önüne alınarak düzenlenmelidir. Bu konuda, 1961 Anayasası döneminde olduğu gibi, yargıçlar ve savcılar için ayrı kurullar oluşturulması en uygun çözüm gibi görünmektedir.

Yüksek yargı kurullarının yetkisine kimlerin tabi olacağı sorununu tartışırken üzerinde duracağımız ikinci konu, bu kurulların ilk derecede ve üst derecede görev yapan tüm yargıçlar için mi, yoksa sadece ilk derece yargıçları için mi yetkili olacağı konusudur. Karşılaştırmalı örnekler incelendiğinde, genellikle yüksek yargı kurullarının ilk derece yargıçlarının mesleki kariyerleri konusunda yetkili olduğu; üst derece yargıçlarının bu kurullara tabi olmadığı, bu yargıçların hukuki statülerinin ilk derece yargıçlarından farklı biçimde, anayasa ve yasalarda ekstra güvenceler tanınarak düzenlendiği görülmektedir. Bununla birlikte, İspanya gibi istisnai bazı örneklerde, yüksek yargı kurullarının yüksek mahkeme yargıçlarının mesleki kariyer iş ve işlemleri açısından da yetkili olduğuna işaret etmemiz gerekir.

Karşılaştırmalı örneklerde bu konuda karşımıza çıkan genel uygulama Türkiye'de de geçerlidir; yani Türkiye'de, 1961 Anayasası döneminde Yüksek Hakimler Kurulu, 1982 Anayasası döneminde ise HSYK esas olarak ilk derece yargıçların mesleki kariyer iş ve işlemlerinde yetkilidir; her iki anayasada da yüksek yargıçların hukuki statüsü ayrıca düzenlenmekte ve konunun ayrıntıları ilgili yasalarda somutlaştırılmaktadır. Bununla birlikte, 1961 ve 1982 anayasalarındaki yüksek yargı kurullarının (1961 Anayasası döneminde kısmen, 1982 Anayasası döneminde tamamen) yüksek mahkemelerin (Yargıtay ve Danıştay) üye seçiminde söz sahibi olduğuna işaret etmemiz gerekir.

b) Yüksek Yargı Kurullarının Oluşumu

Yüksek yargı kurullarının, pek çok ülkede yargıçların mesleki kariyer işleri konusunda kendi kendilerini yönetmelerine imkan vermek ve yasama ve yürütme organlarından bağımsızlıklarını sağlamak için oluşturulduğuna işaret etmiştik. Öyleyse, mantıken yasama ve yürütme organlarının temsilcileri bu kurulların

⁹ 1982 Anayasası'nın bu düzenlemesi yargıçların yargı sistemi içerisinde savcılardan daha güvenceli bir statüye sahip olmaları gerektiği gerekçesiyle de eleştirilmiştir. Bülent Tanör'e göre: "...yargıçlarla savcıların özlük durumlarının aynı kurulun yetki çerçevesi içinde toplanması da dikkat çekicidir. Bunlar arasındaki işlev farklarını silen bu yaklaşımın, savcılar yargıçların sahip oldukları ya da sahip olmaları gereken güvenceli duruma yaklaştırmak yerine, yargıçları savcıların daha az güvenceli durumuna yaklaştırmak anlamına geldiği açıktır..." (Tanör, 1997: 154)

kompozisyonunda ağırlıklı olarak yer almamalıdır. Bu genel tespit çerçevesinde, dünyanın çeşitli ülkelerindeki uygulamaları değerlendirebiliriz.

Doğası gereği, yüksek yargı kurullarında yargıç olmaması düşünülemez. Bununla birlikte, çok istisnai birkaç örnekte, yargıçların bulunmadığı yüksek yargı kurullarına rastlamak da mümkündür. Örneğin, Makedonya'da yargı reformundan önce, yüksek yargı kurulu parlamento tarafından seçilen yedi saygın "hukukçu"dan oluşuyordu. Yargıçların bulunmadığı "Devlet Yargı Konseyi"nin bu kompozisyonu uluslararası kuruluşlar ve uluslararası sivil toplum örgütleri tarafından eleştirilmiş ve bu uygulama yargı reformu çerçevesinde değiştirilmiştir.¹⁰

Böyle istisnai örnekler bir kenara bırakılacak olursa, yüksek yargı kurullarında yargıçların bulunması esastır. Burada asıl cevaplanması gereken soru, bu kurullarda yargıçların hangi oranda yer alacaklarıdır. Akla gelebilecek bir olasılık yüksek yargı kurulunun tümüyle yargıçlardan oluşmasıdır. Gerçekten, bir yüksek yargı kurulu, tümüyle yargı organı tarafından seçilen üyelerden oluşabilir. Bu durumda da karşımıza üç ihtimal çıkar: Yüksek yargı kurulu; ya El Salvador'da olduğu gibi sadece ilk derece yargıçların, ya Peru'da olduğu gibi sadece üst derece yargıçların, ya da Arjantin'de olduğu gibi ilk ve üst derecelerdeki yargıçların katılımıyla kurulur (Autheman ve Elena, 2004: 9).

Bir yüksek yargı kurulunun sadece veya ağırlıklı olarak yüksek yargıçlardan oluşmasının olumlu ve olumsuz yönlerinden söz edilebilir. Bu tür bir yapılanmanın olumlu yönü şudur: Yüksek yargıçlar kariyerlerinin en üst noktasında bulundukları için yasama veya yürütme organından kaynaklanabilecek her türlü baskı ve müdahaleye karşı koyabilirler veya kendilerine dolaylı veya dolaysız olarak sunulan mali avantajlara kayıtsız kalabilirler.

Yüksek yargıçlardan oluşan veya ağırlıklı olarak yüksek yargıçların bulunduğu yüksek yargı kurullarının yargı organının hiyerarşik yapısını pekiştirmesi ise böyle bir düzenlemenin olumsuz yönüdür. Bu tür bir yapılanma, söz konusu kurullarda ilk derece yargıçlarının temsiline imkan vermez. Oysa ki, yüksek yargı kurullarının mesleki kariyer ile ilgili kararları esas olara ilk derece yargıçlarını ilgilendirmektedir.

¹⁰ CDL-AD(2005)038, Venice Commission, Opinion on Draft Constitutional Amendments Concerning the Reform of the Judicial System in "The Former Yugoslav Republic of Macedonia", Adopted by the Commission at its 64th plenary session, Venice, 21-22 October 2005.

Bir yüksek yargı kurulunun sadece veya ağırlıklı olarak ilk derece yargıçlardan oluşması ise beraberinde başka sorunları getirir. Öncelikle mesleki kariyerlerinin henüz başında olan yargıçların dış etkilere daha açık ve baskı ve müdahalelere karşı daha savunmasız olabileceğini göz önüne almamız gerekir. Öte yandan, ilk derece yargıçların yüksek yargı kurullarındaki görevleri bittikten sonra mesleklerine nasıl ve hangi şartlarda devam edecekleri de ilk derece yargıçlardan oluşan veya bu yargıçların çoğunlukta olduğu bir yüksek yargı kurulu modelinin tercih edilip edilmeyeceği noktasında değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bir ülkede yürütme organı ilk derece yargıçların atanmasında ağırlıklı olarak etkiliyse veya bu konuda tek söz sahibiyse, yüksek yargı kurullarında görev yapan yargıçların kurul çalışmalarında "kurul-sonrası" mesleki kariyerlerini "garanti" altına almak için ilerisini düşünerek karar vermeleri söz konusu olabilir.

Bütün bu olumlu ve olumsuz yanlar birlikte düşünüldüğünde, eğer bir yüksek yargı kurulu tamamen yargıçlardan oluşuyorsa, kurulda üst derece yargıçların ve ilk derece yargıçların dengeli bir biçimde temsil edilmesi uygun çözüm olarak önerilebilir.

Dünyadaki örnekler incelendiğinde, yüksek yargı kurullarının tamamen yargıçlardan oluşmadığı, genellikle karma bir yapıya sahip oldukları görülmektedir. Yüksek yargı kurullarının "yargıç olmayan" üyeleri çeşitli kurumlardan gelebilmekte ve çeşitli meslek gruplarına mensup olabilmektedir. Yüksek yargı kurullarında yer alabilecek yargıç olmayan üyeler arasında "hukukçular" (örneğin baro temsilcileri, seçkin avukatlar veya hukuk alanında çalışan bilim adamları) ağırlıklı yer tutmaktadır. Bunun yanında, yüksek yargı kurullarında yasama ve yürütme organının temsilcileri de bulunabilmektedir. Nihayet bazı ülkelerde, sivil toplum temsilcileri veya toplumda seçkin nitelikleriyle öne çıkan vatandaşlar bu kurullarda görev yapabilmektedir (Bkz. Autheman ve Elena, 2004: 24-29). Yüksek yargı kurullarında, yargıç olmayan üyelerin yer alması gerektiği şu gerekçeyle savunulmaktadır: Sadece yargıçlardan oluşan bir yüksek yargı kurulu, yargının kendi içine kapalı, bir tür "kast" sisteminin hakim olduğu bir organa dönüşmesine hizmet eder. Böyle bir sistemde, mesleki kayırmanın ortaya çıkması kaçınılmazdır. Böyle sert ve bozulmaya müsait bir yapıyı kırmak için yüksek yargı kurullarında yargıçlar dışında da üyelerin bulunması gerekir (Yazıcı, 2009: 99).

Bu konuyla bağlantılı olarak şu soruyu da cevaplamamız gerekir: Eğer bir yüksek yargı kurulu karma bir yapıda olacaksa; yani kurulda yargıç üyeler yanında yargıç

olmayan üyeler de yer alacaksa, acaba bu iki kategori üyenin birbirine oranı ne olmalıdır?

Bu sorunun cevabını verirken de, yine yüksek yargı kurullarının esas olarak yargının bağımsızlığını güvence altına almak için oluşturulduğunu hatırlamamız gerekir. Buna göre, yaptığı atamalar, seçtiği üyeler yoluyla yasamanın veya yürütmenin etkisinde veya kontrolünde olan bir yüksek yargı kurulunun, yargının bağımsızlığını güvence altına almakta yetersiz kalacağı açıktır. Öyleyse, bir yüksek yargı kurulunun kendisinden beklenen asli işlevi yerine getirebilmesi için "ağırlıklı olarak" yargıçlardan oluşması uygun olur. Konuyla ilgili uluslararası belgelerde yüksek yargı kurullarının oluşumunda esas olarak yargıçların söz sahibi olduğu olduğu karma bir yapının tercih edilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Örneğin, "Avrupa Yargıçları İstişari Konseyi"nin konuyla ilgili 2007 tarihli görüşünde: "Şahsi çıkar, kendini kollama ve ahbaplık anlayışından kaçınmak ve toplum içindeki farklı görüşleri yansıtmak için, bazı belirli görevler tümü yargıçlardan oluşan bir alt kurulun yetkisinde bırakılsa bile, yüksek yargı kurulunun büyük çoğunluğu yargıçlardan oluşan karma bir yapıya sahip olması gerektiği; ancak yüksek yargı kurulunun tamamen yargıçlardan oluşmasının da mümkün olduğu..." sonucuna varılmıştır.¹¹ 2010 tarihli "Venedik Komisyonu, Yargıçların Bağımsızlığı Raporu"nın 4. sonuç ilkesi de bu konuya ilişkindir: "...yargı kurulları çoğulcu bir kompozisyona sahip olmalı ve yargı kurulu üyelerinin çoğunluğunun olmasa da, önemli bir kısmının yargıçlardan oluşması gerekmektedir."¹² Tablo 1'de Avrupa'da model olarak kabul edilen yüksek yargı kurullarındaki yargıç ve yargıç olmayan üyelerin dağılımı gösterilmiştir.

Türkiye'de, 1961 Anayasası'nın orijinal metninde yer alan düzenlemeye göre, Yüksek Hakimler Kurulu esas olarak (hem üst derecede, hem ilk derecede görev yapan) yargıçlar arasından seçilen üyelerden oluşuyordu. Kurul üyesi yargıçlardan 8'i (6 asıl, 2 yedek) Yargıtay üyeleri, 7'si (6 asıl, 1 yedek) ilk derece yargıçlar tarafından, kendi aralarında yaptıkları oylamayla seçiliyordu. 1961 Anayasası'nda 1971 yılında yapılan değişiklikle, Yüksek Hakimler Kurulunun oluşumu yeniden düzenlendi ve Kurulun tüm üyelerinin Yargıtay tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilmesi öngörüldü. Böylece, Yüksek Hakimler Kurulu'nda ilk derece yargıçların temsiline son verildi. 1982 Anayasası ile, 1961 Anayasası'na 1971 değişiklikleriyle getirilen model, yani tümüyle yüksek yargıçlardan oluşan yargı kurulu modeli esas olarak muhafaza edildi, ancak HSYK üyelerinin sadece Yargıtay'dan değil, Danıştay'dan

¹¹ Bkz. dn. 5.

¹² Bkz. dn. 2.

	Fransa (2008 sonrası)	İspanya	Portekiz	İtalya
	<i>Conseil Supérieur de la Magistrature</i>	<i>Consejo General del Poder Judicial</i>	<i>Conselho Superior da Magistratura</i>	<i>Consiglio Superiore della Magistratura</i>
Yargıç (ve/ya Savcı) Üyeler	8	13	8	18
	○ Yargıtay Birinci Başkanı, doğal üye (<i>ex officio</i>) ○ 5 yargıç üye, 1 savcı üye ○ Danıştay tarafından seçilen 1 üye	○ Parlamento tarafından seçilen, Kral tarafından atanan 12 yargıç üye ○ Yüksek Mahkeme Başkanı, doğal üye (<i>ex officio</i>)	○ 1'i Yüksek Temyiz Mahkemesi, 2'si istinaf, 4'ü ilk derece mahkemelerinden olmak üzere meslektaşlarınca seçilen 7 yargıç üye ○ Yüksek Mahkeme Başkanı, doğal üye (<i>ex officio</i>)	○ Meslektaşları tarafından doğrudan seçilen 16 yargıç-savcı üye ○ Yargıtay Başkanı doğal üye (<i>ex officio</i>) ○ Yargıtay Başsavcısı doğal üye (<i>ex officio</i>)
Yargıç Olmayan Üyeler	7	8	9	9
	○ 1 avukat üye ○ 2'si Millet Meclisi Başkanı, 2'si Senato Başkanı, 2'si Cumhurbaşkanı tarafından seçilen 6 vatandaş üye	○ Parlamento tarafından aday gösterilen Kral tarafından atanan 8 hukukçu üye	○ Parlamento tarafından seçilen 7 hukukçu üye ○ Cumhurbaşkanı tarafından seçilen 2 hukukçu üye	○ Parlamento tarafından 3/5 çoğunlukla seçilen 8 hukukçu üye ○ Cumhurbaşkanı

Tablo 1.

da seçilmesi esası benimsendi. 1982 Anayasası ile getirilen bir diğer yenilik ise, Başkan olarak Adalet Bakanının, "**doğal**" (*ex officio*) üye olarak ise Adalet Bakanlığı Müsteşarının Kurula dahil edilmesi¹³.

Halkoylamasında kabul edilen 2010 Anayasa değişikliğiyle ise HSYK'nın oluşumuna ilişkin iki önemli düzenleme yapıldı: Bir yandan, Kurulda ilk derece görev yapan yargıçlara ve savcılara temsil olanağı verilirken, diğer yandan yargıç olmayan kişilere de Kurula üye olma imkanı tanındı. Bu değişikliklerle 1961 Anayasası'nın orijinal halinde geçerli olan sisteme geri dönmüş gibi görünmekle birlikte,

¹³ Yüksek yargı kurullarıyla ilgili 1961 Anayasası, 1971 değişiklikleri ve 1982 Anayasası ile getirilen düzenlemelerin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi için bkz. (Ünver, 1988-1990).

değişiklik daha yakından analiz edildiğinde iki sistem arasında önemli farklar olduğu görülebilir.

İlk derecede Görev Yapan Yargıç ve Savcılara Temsil Olanağı Verilmesi

Kurulun 2010 anayasa değişikliğinde öngörülen yeni yapılanmasında, birinci sınıf adli ve idari yargıç ve savcılarının temsili öngörülmüştür. 1982 Anayasası'nın yürürlükte olduğu dönemde HSYK'da sadece yüksek yargıçların yer alması, bu Kurulun kararlarına esas olarak muhatap olan birinci sınıf yargıç ve savcılarının Kurulda yer almaması bir eksiklik olarak görülmüş ve eleştirilmiştir. Bu eleştiri bağlamında, yapılan yeni düzenleme olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak şu noktanın da altını çizmemiz yerinde olur: Kurulun yeni yapısında, yüksek yargıçlar (Yargıtay: 3 asıl, 3 yedek üye; Danıştay: 2 asıl, 2 yedek üye) azınlığa düşerken, birinci sınıf yargıç ve savcılar (adli yargıç ve savcılar: 7 asıl, 4 yedek üye; idari yargıç ve savcılar: 3 asıl, 2 yedek üye) çoğunluğu oluşturmaktadır. Halen meslekte yükselme aşamasında olan birinci sınıf yargıçlar yerine, herhangi bir kariyer kaygısı ve beklentisi olmayan yüksek yargıçların Kurulda çoğunlukta olması, Kurulun daha sağlıklı işlemesine katkıda bulunabilir. En azından 1961 Anayasası döneminde olduğu gibi, üst derece yargıçlar ile ilk derece yargıçların eşit temsili sağlanabilir.

Yargıç Olmayan Kişilere Kurulda Yer Verilmesi

2010 anayasa değişikliği teklifinde, Cumhurbaşkanının üç meslek grubundan üye seçmesi esası benimsenmişti; "öğretim üyeleri", "üst kademe yöneticileri" ve "avukatlar". Anayasa değişikliği teklifinde, HSYK'ya üye seçilecek öğretim üyeleri üç bilim dalında görev yapanlarla sınırlı tutulmaktaydı; "hukuk, "iktisat" ve "siyasal bilimler". Anayasa Mahkemesi (AYM), 7 Temmuz 2010 tarihli kararıyla,¹⁴ iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyelerinin ve üst kademe yöneticilerinin HSYK'ya seçilmesini anayasaya aykırı buldu. Bu durumda AYM tarafından iptal edildiği ve halkoylamasında kabul edildiği biçimiyle anayasa değişikliği, Cumhurbaşkanına kendisine ayrılan 4 HSYK üyeliği kontenjanı için sadece hukuk alanında görev yapan öğretim üyeleri ve avukatlar arasından seçim yapma imkanı vermektedir. AYM iptal gerekçesini kararında şu şekilde açıklamıştır:

Hukukçu öğretim üyeleri ile avukatların yargı ile doğrudan ilişkileri, yargının işleyişinden kaynaklanan sorunların belli ölçüde onları da etkilemesi ve yargının

¹⁴ Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) 7 Temmuz 2010 tarihli kararıyla iptal edilmiştir (E. 2010/49, K. 2010/87, KT. 07.07.2010, RG: 1 Ağustos 2010-27659 Mükerrer)

işleyişi konularındaki bilgi birikimleri nedeniyle Kurulun çalışmalarına katkı yapacağı düşünülebilir ise de yargının işleyişi ve yargı teşkilatı ile herhangi bir şekilde ilişkisi olmayan ve yargının işleyişi, yargının ve yargıçların sorunları ve yargısal görevlerin yerine getirilmesinde gözetilmesi gereken yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatı gibi ilkeler hakkında yeterli ilgi, bilgi ve tecrübeye sahip olmayan iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile üst kademe yöneticilerinin hakim ve savcıların atama, tayin, terfi disiplin gibi özlük işlerinden sorumlu bir kurulda görev almaları yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatı ilkelerini ihlal edip, hukuk devleti ilkesini zedeler niteliktedir.

Nuno Garoupa ve Tom Ginsburg konuya ilişkin çalışmalarında, yüksek yargı kurullarını yetkileri ve kompozisyonları açısından inceleyerek tasnif etmektedirler (Tablo 2). Sonuç olarak, bu tasnife göre, Türkiye 2010 anayasa değişikliğiyle getirilen yeni düzenlemeyle, **"güçlü hiyerarşik yargı kurulu"** modelinden **"güçlü hiyerarşik olmayan yargı kurulu"** modeline geçmiştir.

Yetkiler	Kurulda Yüksek Yargıçların Hakimiyeti	Kurulda İlk Derece Yargıçların Hakimiyeti	Kurulda Yargıç Olmayanların Hakimiyeti
Geniş (Disiplin, Görevden Alma, Yükseltme, Atama)	Güçlü, Hiyerarşik Yargı Kurulu (Japonya, Meksika, Tayland)	Güçlü, Hiyerarşik Olmayan Yargı Kurulu (İtalya, Fransa)	Siyasallaşmış Yargı Kurulu (Ekvator, Barbados, Singapur)
Orta Seviyede (Sadece Atama)	Hiyerarşik, Özerk Yargısal Atamalar Komisyonu (Bangladeş)	Hiyerarşik Olmayan, Özerk Yargısal Atamalar Komisyonu (Belçika)	Yargısal Atamalar Komisyonu (ABD, Birleşik Krallık, Kanada, Hollanda, Almanya)
En Düşük Seviyede (Adalet Hizmetleriyle İlgili Gündelik İşler)	Zayıf Yargı Kurulu (Panama)	Zayıf Yargı Kurulu (Brezilya, Macaristan)	Zayıf Yargı Kurulu (Paraguay)

Tablo 2. (Garoupa ve Ginsburg, 2009: 122)

i) Yüksek Yargı Kurulu Üyelerinin Seçimi

Yüksek yargı kurulu üyelerinin belirlenmesinde tüm üyeler için aynı yöntem kullanılabilir. Bu durumda şu olasılıklar karşımıza çıkar:

- Kurul üyelerinin tümünün yargı organı tarafından yargıçlar arasından seçilmesi.

- Kurul üyelerinin tümünün siyasal organlar (yasama veya yürütme) tarafından gösterilen adaylar arasından yargı organı tarafından seçilmesi.
- Kurul üyelerinin tümünün siyasal organlar (yasama veya yürütme) tarafından seçilmesi.
- Kurul üyelerinin tümünün yargı organı tarafından gösterilen adaylar arasından siyasal organlar (yasama veya yürütme) tarafından seçilmesi.

Bu sayılan olasılıkların herbirinde son sözü tek bir organ söylemektedir. Oysa ki, yukarıda açıkladığımız gibi, günümüzde bir yüksek yargı kurulunun etkinliğini ve meşruiyetini artırmak için oluşumunda yargı organı ve siyasal organlara dengeli bir biçimde söz hakkı verilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Dolayısıyla yüksek yargı kurullarının karma bir yapıda olması ve yargıç olan ve yargıç olmayan üyeleri belirleme yöntemlerinin işaret ettiğimiz "**güç dengesi**"ne göre tasarlanması uygun olur.

Yargıç Üyelerin Seçimi:

Öncelikle, yargıç üyelerin meslektaşları tarafından seçilmesi yargının "kendi kendini yönetme" ilkesi ve yargı bağımsızlığı açısından en uygun çözüm gibi görünmektedir. Yüksek yargı kurulunun yargıç üyelerinin parlamento, devlet başkanı veya hükümet tarafından atanması durumunda da, yargı organının göstereceği adaylar arasından seçilmesi yöntemi tercih edilmelidir.¹⁵

Yargıç Olmayan Üyelerin Seçimi:

Yargıç olmayan üyelerin seçiminde ise siyasi bağlar ve tercihler belirleyici olmamalıdır. Buna göre, bu üyelerin yürütme organı tarafından değil, yasama organı tarafından (2/3 gibi) "**nitelikli bir çoğunlukla**" seçilmesi daha uygundur.¹⁶ Bu yöntem, birden fazla siyasi partinin üzerinde uzlaştığı, partiler-üstü veya bütün siyasi güçler tarafından kabul edilebilecek tarafsız adayların yüksek yargı

¹⁵ "Avrupa Yargıçları İstişari Konseyi"nin konuyla ilgili 2007 tarihli görüşüne göre, yargıç üyelerin siyasal otoriteler ya da yargı hiyerarşisinin herhangi bir müdahalesi olmaksızın, yargının en geniş biçimde temsilini güvenceye alacak yöntemlerle meslektaşlarınca seçilmesi uygun olur. Bkz. dn. 5.

¹⁶ "Avrupa Yargıçları İstişari Konseyi", 2007 tarihli görüşünde, hukuk deneyimleri olsun olmasın yargıç olmayan üyelerin siyaset dışından görevlendirilmeleri; ancak yine de parlamento tarafından seçilmeleri sözkonusu olursa bunların önemli muhalefet desteğini gerektirecek ölçüde bir nitelikli bir çoğunlukla seçilmeleri; yüksek yargı kurulunun genel oluşumu içinde toplumun çeşitliliğinin yansıtmaya ehil kişilerden oluşması gerektiği sonucuna varmıştır. Bkz. dn. 5.

kurullarına girmesine imkan verecektir ve böylece dolaylı olarak kurulun "**demokratik meşruiyeti**"ne de katkıda bulunacaktır.

Doğal (ex officio) Üyeler:

Yüksek yargı kurullarının oluşumuna ilişkin olarak, kurullarda "**doğal üyeler**"in yer almasının uygun olup olmayacağı da ayrıca tartışılmalıdır. Yukarıda açıkladığımız gibi, yüksek yargı kurulu üyeleri genellikle seçimle veya atamayla bu göreve gelmektedirler. Bununla birlikte, bazı ülkelerde, cumhurbaşkanı veya adalet bakanı kurulun doğal üyesi olabilmektedir. Yürütme organının bir parçası olan bu aktörlerin yüksek yargı kurulunun doğal üyesi olması, tek başına kurulun asli işlevlerini yerine getirmesine engel olmamakla birlikte, bu üyelerin, kurulun işleyişinde ve kararlarında etkili olması durumunda, yargı bağımsızlığının zedeleneyeceği kuşkusuzdur. Sonuçta, yürütme organı bir şekilde yüksek yargı kurullarının oluşumuna katılacaksa; yürütme organından gelen doğal üyeler yerine, yürütme organı tarafından atanan veya gösterilen adaylar arasından yürütme organı tarafından seçilen üyelerin bu kurullarda yer alması daha uygun bir seçenektir.

Yürütme organı ile yüksek yargı kurulu arasındaki ilişki bağlamında Fransa'da yaşanan gelişmeler, yukarıda tespit ettiğimiz ilkeleri teyid eder niteliktedir. Fransa'da Anayasanın, Yüksek Yargı Kurulu'nu düzenleyen 65. maddesinin eski biçimine göre Kurulun yargıçlarla ilgili dairesi; Cumhurbaşkanı başkanlığında; Adalet Bakanı, beş yargıç, bir savcı, Danıştay tarafından atanan bir üye ve Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi ve Senato başkanları tarafından atanan üç üyeden oluşmaktaydı. Yargıçlar hakkında disiplin yargılaması görevini de üstlenen Kurula, bu görevini yerine getirirken Cumhurbaşkanı yerine Yargıtay Başkanı'nın başkanlık etmesi öngörülmekteydi. Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanının içinde yer aldığı Kurul bu kompozisyonuyla "yürütmenin yargı içindeki truva atı" olarak nitelendiriliyor ve eleştiriliyordu (Robert, 1993). Bu ve benzer eleştirilerin çoğalması üzerine, 2008-724 sayılı anayasal yasa ile öngörülen yeni düzenlemeyle Fransız Yüksek Yargı Kurulunun kompozisyonunda önemli değişikliğe gidildi. Yapılan yeni düzenlemede, Kurulun yetkilerine ve çalışma düzenine ilişkin bazı yenilikler de bulunmakla birlikte, esas olarak yürütmenin Kurul içindeki etkinliğini azaltmaya yönelik tedbirlere yer verildi (Erdem ve Solak, 2009: 127-129).

Buna göre, yeni sistemde Cumhurbaşkanının kurul başkanı olması şeklindeki uygulamadan vazgeçildi ve başkanlık görev ve yetkilerinin Yargıtay Başkanı

tarafından üstlenilmesi öngörüldü. Kurul üyeliğine tümüyle son verilen Cumhurbaşkanı'nın Kurulun oluşumuna ilişkin kalan tek yetkisi, kurulda görev yapacak yargıç olmayan altı üyeden ikisini atama yetkisi olarak tespit edildi. Benzer şekilde, Adalet Bakanının doğal kurul üyeliğine de son verilerek Bakanın arzu ettiği takdirde toplantılara katılabileceği, ancak yargıçların disiplin işlerini konu alan toplantıların bu uygulamanın dışında kalacağı hükme bağlandı.¹⁷

Türkiye'de 1961 Anayasası döneminde karma sistem kabul edilmiş ve Yüksek Hakimler Kurulu üyelerinin bir kısmı yargı organı, bir kısmı yasama organı tarafından belirlenmiştir; Kurulun o dönemde doğal üyesi yoktur. 1961 Anayasası'nda 1971 yılında yapılan değişikliklerle bu sistem terkedilerek Yüksek Hakimler Kurulu üyelerinin tümünün yargı organı tarafından seçilmesi esas kabul edilmiştir. Bunun yanında Adalet Bakanına gerekli gördüğü hallerde Kurulun çalışmalarına katılma imkanı tanınmıştır.

1982 Anayasası'nın orijinal halindeki düzenlemeye göre ise, HSYK üyelerinin tümünü seçme yetkisi Cumhurbaşkanıya aittir, ancak Cumhurbaşkanı seçimini yüksek yargı organlarının göstereceği adaylar arasından yapmaktadır. 1982 Anayasası tarafından getirilen bir başka yenilik ise, HSYK için doğal üyeliklerin öngörülmüş olmasıdır. 1982 Anayasası'ndaki orijinal düzenlemeye göre, HSYK 7 asıl ve 5 yedek üyeden oluşmaktadır. Kurulun başkanı olan Adalet Bakanı ve Kurulun doğal üyesi olan Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışında, 3 asıl ve 3 yedek üye Yargıtay, 2 asıl ve 2 yedek üye Danıştay tarafından gösterilen adaylar arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir. Yargıtay ve Danıştay genel kurulları, her boş üyelik için salt çoğunlukla üçer aday göstermektedir.

2010 anayasa değişikliği HSYK'nın yapısına ilişkin önemli düzenlemeler içermektedir. Değişiklik teklifinin gerekçesinde söz konusu yeni düzenlemenin bir yandan 1982 Anayasası döneminde HSYK'ya yöneltilen eleştirileri karşılamak, diğer yandan mevcut hükümetin "Yargı Reformu Stratejisi"nde de ifade edildiği üzere, yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatını güçlendirmek amacıyla yapıldığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte, şu noktanın altını çizmemiz gerekir ki, Adalet Bakanının Kurulun Başkanı, Adalet Bakanlığı Müsteşarının Kurulun doğal üyesi olmasını öngören düzenleme muhafaza edilmiştir. Hatta belli konularda Adalet Bakanının yetkilerinin artırıldığı dahi söylenebilir. Bu düzenleme, Bakan ve Müsteşarın Kurulda yer almasının, yürütmenin Kurul içindeki etkisini arttırdığı

¹⁷ Kurul'un kompozisyonu ve üyeleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Conseil Supérieur de la Magistrature Resmi İnternet Sitesi: <<http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/>>

gerekçesiyle öğretilen öteden beri eleştirilmektedir. Özellikle, yakın geçmişte Bakan veya Müsteşarın Kurul çalışmalarına katılmayarak Kurulun toplanmasını ve karar almasını engellemesi yürütmenin Kurul üzerindeki olumsuz etkisinin somut bir örneği olarak verilmektedir.

2010 anayasa değişikliğiyle HSYK'ya üye seçen makamlar ve üyelerin seçim yöntemi de farklı düzenlenmiştir. Halkoylamasında kabul edilen yeni düzenlemeyle, HSYK'ya bir kısım üyelerin Cumhurbaşkanı, bir kısım üyelerin ise yargı organı (Yargıtay Genel Kurulu, Danıştay Genel Kurulu, adli yargı yargıç ve savcılarının ve idari yargı yargıç ve savcıları) tarafından "doğrudan" seçilmesi esas kabul edilmiştir. Böylece, Yargıtay ve Danıştay tarafından gösterilen adaylar arasından Cumhurbaşkanının HSYK üyelerini seçmesi usulü terk edilmiştir. Bunun yanında, esas olarak hükümetin kontrolünde olan Türkiye Adalet Akademisi'nin de HSYK'ya üye seçmesi öngörülmüştür.

HSYK üyelerini seçen makamlar ve bu makamların hangi kaynaklardan üye seçebileceğine ilişkin yukarıda açıkladığımız değişiklik dışında, HSYK'ya üye seçme yöntemi de 2010 anayasa değişikliğiyle farklı bir biçimde düzenlenmiştir. Anayasa değişikliği teklifinde Yargıtay Genel Kurulu, Danıştay Genel Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulu, adli yargı yargıç ve savcıları ve idari yargı yargıç ve savcılarının HSYK'ya üye seçerken yapacakları seçimlerde, üyelerin, yargıçların, savcıların ancak bir aday için oy kullanabilmesi ve en fazla oy alan adayların sırasıyla asıl ve yedek üye seçilmesi esas kabul edilmiştir. Bu yöntem, seçim yapan makamların gerçek iradesini HSYK'ya yansıtmaya elverişli bir yöntem olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Nitekim, AYM, 7 Temmuz 2010 tarihli kararıyla, bu düzenlemeyi de iptal etmiştir. Sonuç olarak, halkoylamasında kabul edildiği biçimiyle ilgili hüküm şöyledir:

Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üyenin, birinci sınıf adli ve idari yargı hakim ve savcıları arasından seçilecek Kurul üyeliği için her hakim ve savcının; ancak bir aday için oy kullanacağı seçimlerde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilir. Bu seçimler her dönem için bir defada ve gizli oyla yapılır.

AYM'nin kararında iptal gerekçesini şu şekilde ortaya koymaktadır:

...bazı adaylar açısından seçmenlere oy kullanma hakkı tanınmayarak sonuçları seçmen iradesini yansıtmaktan uzak olan bir seçim usulünün demokratik olmadığına

kuşku yoktur. Seçmen iradesinin gerçek anlamda oya yansımaları sınırlayan böylece oy kullananların iradesini olumsuz yönde etkileyen bu düzenlemenin hukuk devletinin temel ögesi olan bağımsız ve tarafsız bir yargının oluşmasını da engelleyeceği açıktır.

AYM iptal kararı sonrasında HSYK'ya üye seçimlerinin nasıl yapılacağını da şu şekilde açıklamaktadır:

Yukarıda belirtilen ibarenin iptali ile her seçmenin sadece tek adaya oy vermesini öngören kısıtlama ortadan kalktığından, bu fıkra hükmüne göre her üyenin seçilecek üye sayısı kadar adaya oy vermesi mümkün hale gelmiştir. Bu şekilde yapılacak oylamada örneğin, adli yargı hakim ve savcılar yedi asıl dört yedek olmak üzere toplam onbir üye seçme hakkına sahip olduğundan her hakim ve savcı bir turda tamamlanacak seçimde onbir aday için oy kullanabilecek, en çok oy alan onbir kişi sırasıyla asıl ve yedek üyeliklere seçilecektir. Böylelikle her seçmenin seçilecek üye sayısı kadar adaya oy vermesi suretiyle yapılacak seçimlerde seçmenlerin oy hakkına saygı gösterilmiş ve seçmenlerin yeterli onayını almış adayların Kurul üyeliğine seçilmesi sağlanmış, dolayısıyla temsildeki adaletsizlik giderilmiş olacaktır.

ii) Yüksek Yargı Kurullarının Üye Sayısı ve Üyelerin Görev Süreleri

Yüksek yargı kurullarının üye sayısı bir örnekten diğerine farklılık gösterirken, altı çizilmesi gereken nokta, bu kurulların yargı organı bünyesinde faaliyet gösteren yargıçların sayısı ile doğru orantılı olması gerektiğidir. Üyelerin görev süresi konusunda da kesin bir ölçüt koymak güç olmakla birlikte, şöyle bir değerlendirme yapılabilir: Kurul üyelerinin görev süreleri kurulun bağımsızlığını güvence altına alabilecek kadar uzun, ancak üyelerin periyodik olarak yenilenmesini ve hesap verebilirliğini mümkün kılacak derecede kısa olmalıdır. Üyelerin ikinci kere seçilme olasılığının olup olmayacağı da, her ülkenin kendine özgü hukuki kültür şartları içerisinde ayrıca değerlendirilmelidir.

Türkiye'de 1961 Anayasası döneminde, Anayasa'nın orijinal halindeki hükme göre, Yüksek Hakimler Kurulunun 18 asıl 5 yedek üyesi bulunmaktaydı. Daha sonra, 1961 Anayasası'nda 1971 yılında yapılan değişiklikle Yüksek Hakimler Kurulunun üye sayısı düşürüldü ve Kurulun üye sayısı 11 asıl 3 yedek üye olarak belirlendi. 1982 Anayasası'nın orijinal halindeki düzenlemeye göre ise, Kurulda 7 asıl, beş yedek üyenin görev yapması öngörülmüştür.

2010 anayasa değişikliğiyle ise, Kurulun üye sayısı arttırılmıştır. Yeni düzenlemeye göre, Kurulun üye sayısı, 22 asıl 12 yedek olmak üzere, 34'tür. Yukarıda

açıkladığımız gibi, yüksek yargı kurullarının üye sayısı, görev ve yetki alanındaki yargıç ve savcıların sayısı ile doğru orantılı olmalıdır. Türkiye'de özellikle son yıllarda artan yargıç ve savcı sayısı göz önüne alındığında Kurulun üye sayısının artırılması yerindedir.

Türk anayasal sisteminde, hem 1961 hem 1982 anayasası dönemlerinde, yüksek yargı kurulu üyelerinin 4 yıl için seçilmesi öngörülmüş ve üyelere bir kez daha seçilme imkanı tanınmıştır. 2010 anayasa değişikliğiyle de bu düzenleme muhafaza edilmiştir.

iii) Yüksek Yargı Kurullarının Daireleri ve Sekretaryaları

2010 anayasa değişikliğiyle HSYK ilk kez üç daireye bölünmüştür Kurulun üç daireye bölünmesi de uzmanlık ve işbölümü açısından olumlu olmakla birlikte, dairelerin görev ve yetkilerinin anayasa hükmünde açık biçimde tanımlanmaması ve konunun yasal düzenlemeye bırakılmış olması bu konuda parlamento çoğunluğuna, dolayısıyla siyasal iktidara geniş bir takdir alanı tanınması anlamına gelmektedir. Nitekim, konuyla ilgili yapılan yasal düzenleme¹⁸ kamuoyunda tartışma yaratmış; özellikle yeni kurulan dairelerin kompozisyonunun ve yetkilerinin siyasal iktidarın politika tercihleri doğrultusunda düzenlendiği iddia edilmiştir.

1982 Anayasası'nın yürürlükte olduğu dönemde, HSYK ile ilgili yapılan önemli eleştirilerden biri Kurulun kendine ait bir sekretaryanın bulunmamasıyla ilgilidir. Gerçekten, karşılaştırmalı örnekler bağlamında değerlendirildiğinde, yüksek yargı kurullarının sekretarya hizmetlerinin adalet bakanlığı tarafından yerine getirilmesinin, uygulamada bu kurulların çalışmalarını olumsuz etkilediği ve bu kurulları idari anlamda yürütme organına bağımlı kıldığı gözlenmektedir. 2010 anayasa değişikliğiyle Kurula ait bir sekreteryaya oluşturulmuştur. Esas olarak bu düzenleme olumlu olmakla birlikte, HSYK Genel Sekreteri'nin Adalet Bakanı tarafından atandığı göz önüne alındığında, yapılan değişikliğin mevcut durumda çok da farklı bir uygulamaya yol açmayacağı söylenebilir.

c) Yüksek Yargı Kurullarının Kararları

Yüksek yargı kurulları, her ne kadar yargı organıyla ilgili kararlar alsın ve yargıçlardan oluşsa da, nihayetinde yaptığı iş idari niteliktedir. Bir başka ifadeyle,

¹⁸ 6087 sayılı ve 11.12.2010 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, RG: 18.11.2010-27789

yargıçların mesleki kariyerlerine ilişkin iş ve işlemler idari kararlarla düzenlenmektedir. Dolayısıyla, karşılaştırmalı örneklerde görüldüğü gibi, yüksek yargı kurullarının kararları yargı denetimine tabi olmalıdır. Kurul kararlarının yargısal denetimi; bir yandan **“Hukuk Devleti”** ilkesinin gereği olarak karşımıza çıkarken, diğer yandan söz konusu kurulların hukuki sorumluluğunu ve hesap verebilirliğini sağlamak açısından da büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de 1961 Anayasası'nın orijinal metninde, Yüksek Hakimler Kurulunun kararları yargı denetimine tabiyken, 144. Maddeye 1971 değişikliğiyle eklenen "Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz." hükmü ile Kurul kararları yargı denetimi dışına çıkarılmıştır. Ancak bu hüküm uygulamada tartışmalara yol açmış ve sonuçta Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında (E. 1976/43, K. 1977/4; KT: 27/1/1977; RG: 21.4.1977/15916), ilgili anayasa hükmünü anayasanın değiştirilemez ilkelerinden olan "insan hakları", "hukuk devleti" ve "eşitlik" ilkelerine aykırı bulmuştur. Yüksek Mahkeme, savcılar için öngörülen benzer bir hüküm hakkında da aynı gerekçelerle iptal kararı vermiştir (E. 1977/82, K. 1977/117; KT: 27/9/1977; RG: 14.1.1978/16169).

1982 Anayasası döneminde de HSYK kararlarının yargı denetimi dışında bırakılması, Kurul'la ilgili yapılan değerlendirmelerde, "hukuk devleti" ilkesi bağlamında, en çok eleştirilen noktalardan biridir (Yazıcı, 2010: 17). Bu eleştirileri karşılamak üzere, 2010 anayasa değişikliğiyle HSYK kararları yargı denetimi açılmıştır, ancak HSYK'nın tüm kararları değil, sadece "meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararları" yargı denetimine tabi tutulmuştur. "Hukuk Devleti" ilkesinin güçlendirilmesi ve pekiştirilmesi açısından değerlendirildiğinde, HSYK'nın tüm kararlarına karşı yargı yolunun açılmasının gerektiği söylenebilir.

Sonuç

Yüksek yargı kurulları, faaliyette bulundukları pek çok ülkede yargının bağımsızlığı açısından olumlu bir işlev yerine getirmektedirler. Ancak yüksek yargı kurullarının kendilerinden beklenen bu işlevi gerektiği gibi yerine getirmeleri, bazı anayasal kurum ve güvencelerin varlığına da bağlıdır. Kurul üyelerinin seçiminden çalışma usullerine, kurulun idari ve mali bağımsızlığından kararlarının niteliğine kadar pek çok unsur bu tür kurulların işleyişini etkilemektedir. Özellikle, kompozisyonu ve yetkilerini kullanması itibarıyla yürütme organının etkisinde veya kontrolünde olan kurullar, yargının bağımsızlığını sağlamak şöyle dursun, yürütme organının yargıyı

kontrol etmesine imkan veren bir aygıt olarak görülmektedir. Sonuç olarak, yüksek yargı kurullarının işlevlerini yerine getirmeleri, yargı organının yapısı ve işleyişine ilişkin bir sorun olmanın ötesinde, bir ülkede yargının bağımsızlığı ilkesini hayata geçirmek ve vatandaşların yargıya olan güvenini tesis etmek açısından hayati bir öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

Aldıkaçtı, Orhan, *Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1982.

“Avrupa Yargıçları İstişari Konseyi’nin Yüksek Yargı Kurulları Hakkındaki 10(2007) Sayılı Görüşü” (*Opinion no.10(2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the Attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Council for the Judiciary at the Service of Society*, adopted by the CCJE at its 8th Meeting, Strasbourg, 21-23 November 2007).

Autheman, Violane ve Sandra Elena, "Global Best Practices: Judicial Councils", *IFES Rule of Law White Paper Series*, 2004.

CDL-AD(2005)038, *Venice Commission, Opinion on Draft Constitutional Amendments Concerning the Reform of the Judicial System in "The Former Yugoslav Republic of Macedonia"*, Adopted by the Commission at its 64th plenary session, Venice, 21-22 October 2005.

Erdem, Kasım ve Mehmet Solak, “Bazı Ülkelerde Yargı Konseylerinin Oluşumu ve Görevleri”, *Yasama Dergisi*, Sayı 13, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2009, ss. 123-143.

Garoupa, Nuno ve Tom Ginsburg, “Guarding the Guardians: Judicial Councils and Judicial Independence”, *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 57, 2009, ss. 103-134.

Guarnieri, Carlo, "Appointment and Career of Judges in Continental Europe: The Rise of Judicial Self-Government", *Legal Studies*, Vol. 24, No. 1-2, 2004, ss. 169-187.

Hakyemez, Yusuf Şevki, “Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu”, *Stratejik Düşünce Enstitüsü Yargı Raporu, Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, Ankara, 2010, ss. 52-70.

Robert, Xavier, “The Independence of the Judiciary and the Role of the Public Prosecutor’s Department: Constitutional Aspects” *Venice Commission, CDL(1993)014e-restr*, Strasbourg, 15 April 1993.

Tanör, Bülent, *Türkiye’de Demokratikleşme Perspektifleri*, TUSİAD, 1997.

Ünver, Yener, “Yargı Bağımsızlığı Açısından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1988-1990, Sayı 1-4, ss. 153-196.

Voermans, W.J.M., "Councils for the Judiciary in Europe", *Tilburg Foreign Law Review*, Vol. 8, No. 2, 2000, ss. 121-133.

Voermans, W.J.M., "Councils for the Judiciary in Europe: Trends and Models", *The Spanish Constitution in the European Constitutional Context*, 2003, ss. 2133-2144.

"Yargıçların Bağımsızlığı Raporu": Venedik Komisyonu, "Hukuk Yoluyla Demokrasi İçin Avrupa Komisyonu"nun 2010 tarihli “Yargının Bağımsızlığı, 1. Bölüm: Yargıçların Bağımsızlığı” Konulu Raporu (CDL-AD(2010)004, *European Commission for Democracy Through Law, Venice Commission, Report on the Independence of the Judicial System, Part I: The Independence of Judges*, Adopted by the Venice Commission at its 82nd Plenary Session, Venice, 12-13 March 2010).<<http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD%282010%29004-e.pdf>>

"Yargısal Atamalar Raporu": Venedik Komisyonu, "Hukuk Yoluyla Demokrasi İçin Avrupa Komisyonu"nun 2007 tarihli "Yargısal Atamalar" Konulu Raporu (CDL-AD(2007)028, *"Judicial Appointments"*, *European Commission for Democracy Through Law, Venice Commission, Report* adopted by the Venice Commission at its 70th Plenary Session, Venice, 16-17 March 2007) <<http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD%282007%29028-e.pdf>>

Yazıcı, Serap “Yargı Reformu Projesi: Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu”, *Yargısal Düşüm: Türkiye’de Anayasal Reforma İlişkin Değerlendirme ve Öneriler*, TESEV Yargı Siyasa Raporları 1 içinde, Der: Serap Yazıcı, TESEV, İstanbul, 2010, ss. 17-20.

Yazıcı, Serap, “Yüksek Yargı Konseylerinin Oluşturulmasında Demokratik Temsil İlkesi”, *Yargının Bağımsızlığı, Taarafsızlığı ve Etkililiği* içinde, Der: Ahmet Taşkın, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2009, ss. 97-119.

EK

1961 Anayasası, 1961 Anayasası'nda 1971 Yılında
Yapılan Değişiklikler ve 1982 Anayasası'na Göre
HSYK'nın Kuruluşunu Gösteren Tablo

1961 Anayasası, 1961 Anayasası'nda 1971 Yılında Yapılan Değişiklikler ve 1982 Anayasası'na Göre HSYK'nın Kuruluşu

	Yargı Organi Tarafından Seçilen Üyeler	Yasama Organi Tarafından Seçilen Üyeler	Yürütme Organi Tarafından Seçilen Üyeler	Yürütme Organından Gelen Üyeler	Toplam Üye Sayısı	Diğer	Kurul Başkanı
1961 Anayasası	Yargıtay Genel Kurulunca seçilen (6) Asıl, (2) Yedek Üye. 1. Sınıf Hakimler arasından seçilen (6) Asıl, (1) Yedek Üye.	Millîet Meclisi tarafından, yüksek yargı üyeleri veya bu şartları haiz kişiler arasından seçilen (3) Asıl, (1) Yedek Üye. Cumhuriyet Senatosu Satafından, yüksek yargı üyeleri veya bu şartları haiz kişiler arasından seçilen (3) Asıl, (1) Yedek Üye.	—	—	(18) Asıl, (5) Yedek Üye.	—	Kurul Üyeleri arasından seçilir.
1971 Anayasa Değişiklikleri Sonrası	Yargıtay Genel Kurulu tarafından seçilen (11) Asıl ve (3) Yedek Üye	—	—	Adalet Bakanı, <i>gerekli görüldü takdirde</i> toplantılara başkanlık etme ve y kullanma hakkına sahiptir.	(11) Asıl, (3) Yedek Üye.	—	Kurul Üyeleri arasından seçilir. (Adalet Bakanının katıldığı toplantılar için bkz. "Yürütme Organından Gelen Üyeler" Sütunu)
1982 Anayasası (Orjinal Hali)	—	—	Cumhurbaşkanı, (3) Asıl ve (3) Yedek üyeyi Yargıtay Genel Kurulunun, (2) Asıl ve (2) Yedek üyesi Danıştay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından, her üyelik için gösterecekleri üçer aday içinden seçer.	Adalet Bakanı Adalet Bakanı Müsteşarı	(7) Asıl, (2) Yedek Üye	—	Adalet Bakanı
1982 Anayasası (2010 Anayasa Değişikliği)	Yargıtay Genel Kurulu: (3) Asıl, (3) Yedek Danıştay Genel Kurulu: (2) Asıl, (2) Yedek Adli yargı yargıç ve savcıları: (7) Asıl, (4) Yedek İdari yargı yargıç ve savcıları: (3) Asıl, (2) Yedek	—	Cumhurbaşkanı: (4) Asıl üye	Adalet Bakanı Adalet Bakanı Müsteşarı	(22) Asıl, (12) Yedek Üye	Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulu: (1) Asıl, (1) Yedek	Adalet Bakanı